

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

1040 София, ул. „Аксаков“ № 3
тел.: (02) 810 40 10, (02) 810 40 18
факс: (02) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ECONOMIC RESEARCH
INSTITUTE

3 Aksakov Str., 1040 Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 810 40 10, (+359 2) 810 40 18
fax: (+359 2) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

О Т Ч Е Т

/извлечение/

за дейността през 2017 г.

София, януари 2018 г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите /стратегически и оперативни/, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики

Мисията на Института за икономически изследвания (ИИИ) на БАН е да подпомага икономическото развитие и успешната интеграция на България в ЕС чрез научни изследвания, оценки и предложения за икономическата политика на държавата и бизнеса, чрез създаване и разпространяване на знание, чрез обмяна на опит и обучение на учени и специалисти. В изпълнение на заявените стратегически и оперативни цели, през 2017 г. ИИИ на БАН продължава да утвърждава позициите си на водещ академичен център в областта на икономическата наука в България и на експертен център за приложни знания, компетенции и консултации в областта на стопанската политика и практика.

Постигнатите резултати в дейността на Института през 2017 г. са в съответствие с утвърдените от Научния Съвет „Приоритети на изследователската дейност за периода 2014-2020г.” Те са насочени, както към развитие на теоретико-методологични знания, така и към идентифициране на обективно съществуващи проблеми, оценяване на възможни ефекти и формулиране на конкретни препоръки с цел: реализиране на динамично, конкурентоспособно и устойчиво икономическо развитие в България; изграждане на икономика на знанието, формиране на целенасочена научна, иновационна и образователна политика; усъвършенстване на корпоративното и стратегическото управление; развитие на икономическите отношения със страните от и извън ЕС; насърчаване на секторното и регионалното развитие, регионалната кохезия; подпомагане рационалното използване на ресурсите и опазването на околната среда; стимулиране на човешкия капитал, повишаване на заетостта и активизиране политиките на пазара на труда; подобряване на благосъстоянието, преодоляване на неравенството и бедността в страната; намиране на икономически решения на демографските и миграционните проблеми. През 2017 г. са завършени 6 проекта от научноизследователската програма на ИИИ при БАН, а други 16 проекта са със срок на изпълнение през 2018 г. и 2019 г.

ИИИ на БАН разширява и задълбочава партньорството си с представители на държавната и регионалната администрация; на държавни и частни бизнес структури; на международни институции; световни, европейски и национални научни мрежи и организации, чуждестранни академии и институти, български висши учебни заведения. През 2017 г. Институтът участва в изпълнението на **10** научни и научно-приложни проекта по договори на БАН с Министерски съвет и с Български енергиен холдинг (БЕХ), по фонд „Научни изследвания”, по договори с БАН, Българска банка за развитие ЕАД, Агенция „Пътна инфраструктура”, като **5** от тях са приключени. Завършени са **2** международни проекта на звеното с партньори KDI-Корея и МАНИ; продължава изследователската работа по други **4** проекта с РАН и МАНИ.

Признание за компетентността, знанията и уменията на научните сътрудници от Института е тяхното лично участие при разработването на **31** проекта по договори с международни и национални институции: ЕК, ЕСФ, Center for Social and Economic Research, Икономически и социален съвет на Р. България, МТСП, Балкански институт по труда и социалната политика, НСОРБ, УНИЦЕФ-България, Комисия за защита от дискриминация, ИБЕИ-БАН, ИИОЗ-БАН, ИБЕ-БАН, УНСС, СУ „Климент Охридски”, ВУЗФ, ТУ-Стара Загора; УХТ-Пловдив, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, НЦОЗА, "Овергаз Холдинг" АД, БИМ Консулт, като **14** от тези проекти са приключили през 2017 г.

Институтът и негови сътрудници са членове на **49** международни научни мрежи и организации и на **6** национални научни мрежи и организации.

Чрез своите акредитирани докторски програми ИИИ на БАН подготвя висококвалифицирани специалисти-икономисти за нуждите на администрацията, бизнеса, науката и образованието. През 2017 г. успешно са защитили 2 докторанта, а 11 докторанти са в процес на разработване или завършване на изследователската си работа.

Институтът е организатор и съорганизатор, а неговите сътрудници активно участват в редица национални и международни научни форуми, на които представят резултатите от изследванията си и дискутират актуални за икономиката и обществото проблеми. През 2017 г. Институтът е съорганизатор на 9 национални и международни научни форума, а сътрудниците му са представяли резултати от изследванията си и на други 19 национални, 9 национални с международно участие и 38 международни научни форума у нас и в чужбина.

ИИИ на БАН е сред водещите 10% от научните институции в света по публикации и цитирания, регистрирани в базата на RePEc (Research Papers in Economics). Академичният състав на Института има множество публикации в национални и международни научни издания, включително такива с импакт фактор, като публикациите намират широк отзвук чрез множество цитирания от български и чуждестранни автори. През 2017 г. сътрудниците на Института са направили 162 публикации и 37 са приети за печат. Регистрирани са 199 цитирания на публикации на академичния състав на Института.

Институтът за поредна година публикува своя Годишен доклад «Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания» - единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика. В Доклада всяка година се проследяват макроикономическите показатели, външен, фискален и банков сектор, пазар на труда, състояние на регионите и техните различия, и се дават препоръки за подходящи политики. ИИИ на БАН инициира две пресконференции за представяне на Годишен доклад 2017 пред обществеността.

Институтът продължава своята издателска дейност чрез двете си реферирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“. „Икономически изследвания“ е едно от малкото списания с импакт ранг в областта на икономиката в страната.

Постиженията на ИИИ на БАН през 2017 г. са резултат от продуктивна общественополезна и разнообразна изследователска, експертна, обучителна, публикационна и издателска дейност, съобразена с научноизследователските приоритети на Института и финансирана, наред с бюджетната субсидия, от национални и международни институции, от бизнеса и неправителствени организации. Значимостта на резултатите, за която може да се съди по търсенето от редица потребители и партньори сътрудничество, както и нарастващата цитируемост на публикациите, са доказателство за изследователските възможности на учените в Института и разкриват добра перспектива за бъдещи проектни участия на звеното (ИИИ на БАН) в конкурсите по различни национални и международни програми.

1.2.Изпълнение на националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020. Извършвани дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети.

Изпълняването на равнището на модерното научно познание научноизследователски проекти и комплексни експертизи са обвързани по своя научен смисъл и социална значимост с реализирането на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020 (НСРНИ 2020), чиято цел е превръщането на науката във фактор за развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности.

Съдържанието и приоритетната насоченост на научните изследвания на ИИИ на БАН отразяват, както потребностите на българската социално-икономическа реалност, така и предизвикателствата пред съвременната наука. Развитието на научните изследвания се възприема от учените в Института като основно конкурентно предимство в глобалното икономическо състезание. Научните и научно-приложните разработки надхвърлят чисто икономическото измерение на изследваната проблематика и чрез прилагането на интердисциплинарен подход предлагат хипотези и решения, съобразени с целите на НСРНИ 2020: постигане на динамичен и устойчив икономически растеж, повишаване на заетостта и намаляване на бедността, подобряване на образованието, насърчаване на научната дейност, изграждане на „общество на знанието“, опазване на околната среда.

В Института се извършва изследователска и експертна дейност, която съответства на приоритетните научни направления в НСРНИ 2020 (с.47), свързани с:

- експертизи в областта на политиките, свързани с енергийната ефективност, опазването на околната среда, създаването на условия за добро здраве и висок жизнен стандарт;
- теоретични и приложни аспекти на концепцията за зелена икономика;
- разработване на икономически модел за намаляване на тежестта, свързана с разходите за енергия от възобновяеми източници;
- макроикономически предпоставки за развитие на здравната система в България и на инициативи за обществено здраве;
- основни връзки и взаимодействия между качеството на живот и социално-демографските фактори чрез оценки и самооценки на здравето;
- методики и подходи за оценка и управление на сладководните екосистеми;
- екологични измерения на приобщаващото регионално развитие;
- социални ефекти при трансформирането на екологично депресивни територии;
- промени и перспективи в продоволствената сфера в ракурса България – ЕС.

Международната мобилност на учените е важен аспект на НСРНИ 2020 и стремежът на Института е да се насърчават: *участието в проекти* по международни програми, *включването в международни мрежи*, *представянето на резултатите* от научноизследователската дейност на *международни научни форуми*.

Международната мобилност е от значение за кариерното развитие на младите учени в Института. Закономерен резултат от активната им изследователска дейност, вкл. и по международни проекти, финансирани по ЕБР, от международни и чуждестранни институции, са:

- двете успешни участия с научноизследователски проекти в конкурси за млади учени, финансирани по Програмата за подпомагане на младите учени в БАН;
- спечелената постдокторска стипендия по програма FULBRIGHT за лектори и изследователи през октомври 2017 - януари 2018 г., реализирана в град Вашингтон, САЩ;
- участието в Шестата среща на Нобеловите лауреати по икономика в Линдау, Германия.

Посочените активности съдействат, макар и недостатъчно, за привличане на млади хора в науката и за тяхното задържане с цел реализиране на научна кариера, в изпълнение на една от основните задачи според НСРНИ 2020.

Други направления, по които се изпълнява Националната стратегия в ИИИ на БАН:

- Развитие на интердисциплинарни изследвания, вкл. с институти на БАН /ИИНЧ-БАН, ИБЕИ-БАН, ИИОЗ-БАН, ИБЕ-БАН/, с други научни организации и висши училища /НЦОЗА, Балкански институт по труда и социалната политика, УНСС, ВУЗФ, Тракийски университет - Стара Загора, ВТУ "Св.св. Кирил и Методий"/, с представители на бизнеса /БЕХ, ББР, БФБ/, с институции на национално /ИСС, НСИ, Институт по стандартизация/ и на регионално ниво /областни и общински администрации/ и др.
- Участие в краткосрочни обществено значими проекти, възложени от МС, ИСС, МТСП, МОСВ, МЗ, НСОРБ, АПИ и др.
- Насърчаване на публикационната активност на учените, предимно в международни издания, вкл. издания с рефериране и индексирание в световни бази данни, и, в частност, с импакт фактор.
- Задълбочаване на двустранното сътрудничество и международното партньорство като важни стратегически аспекти за кариерното развитие на учените и възможност за ползване на съвременни научни инфраструктури.
- Разширяване членството в международни мрежи и научни организации.
- Осигуряване използването на електронни бази данни с оглед по-лесен достъп до световни издания и съвременни литературни източници.

1.3. Полза /ефект за обществото от извършваните дейности.

Един от основните критерии при избора на тема и приемането на даден изследователски проект за разработване в Института за икономически изследвания при БАН, е потенциалната полза за обществото от изпълнението му.

В Института се извършват научни и научно-приложни изследвания, насочени към задоволяване потребностите на обществото от нови знания и иновативни подходи, които обясняват закономерностите на икономическото развитие, аргументират адекватни мерки и политики, предлагат съвременни методи на управление, насърчават модерния начин на икономическо мислене и възприемане на икономическата действителност.

Научните разработки обхващат различни аспекти на икономическите отношения вътре в страната и със страни от и извън ЕС; дават реални оценки на състоянието и прогнози за бъдещето развитие на българската икономика, на реалния и финансовия сектори, на развитието на пазара на труда, доходите, социалното осигуряване и подпомагане, на ролята на международните икономически и финансови институции за България; на регионалната икономическа ефективност и системата на местните финанси, и др.

Изследователската дейност на учените в ИИИ съдържа експертни анализи и рационални решения на важни социално-икономически проблеми, които вълнуват българското общество и могат да намерят ефективно приложение в работата на управленските органи на различно равнище, в рамките на законодателната и изпълнителната власт.

Конкретните предложения и препоръки, направени в научни разработки с приложен характер при изпълнението на обществени поръчки, са в отговор на заявени потребности от централната и местната администрация, от бизнеса или от неправителствения сектор и също са в полза на обществото.

Със своята национална значимост, задълбоченост и мащабност на изследванията се откроява участието на Института в два проекта, дейността по които продължава и през 2018 г.:

- **НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА (С ФОКУС ВЪРХУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКАТА)**, чието изпълнение се финансира по договор между БАН и Българския енергиен холдинг ЕАД;
- **МЕРКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ДЕМОГРАФСКАТА КРИЗА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**, чието изпълнение се финансира по Постановление на МС No 347/2016 г. и Решение на УС на БАН, Протокол № 3 от 22.02.2017

Изследователското сътрудничество с други национални и чуждестранни научни институции и висши училища, вкл. и регионалното академично сътрудничество; разработването и реализирането на съвместни проекти, на лекционни програми и курсове, главно за магистри и докторанти, повишават авторитета, влиянието и значимостта на българската наука в национален и международен план.

Лекциите, публикациите, медиите и други средства за масова информация се използват за популяризиране и разпространяване на научното знание не само сред специализирана, но и сред по-широка аудитория.

1.4. Взаимоотношения с институции

ИИИ на БАН поддържа взаимоотношения с международни и национални институции /държавни и регионални/, с неправителствени и с бизнес организации, с научни институции и висши учебни заведения, с различни медии по линия на връзки с обществеността.

На основата на научното сътрудничество на ИИИ при БАН с чуждестранни научни институции (KDI-Корея; РАН; МАНИ) бяха осъществени съвместни проекти и публикации, взаимни посещения за обмяна на опит, участия в международни научни форуми.

Учени от Института изпълняваха редица проекти, финансирани от други институции, национални и международни. *Проектите, финансирани по Оперативни програми на структурните фондове* към МОН и МИ, са 7, от които 4 проекта са завършени. През 2017 г. по

линия на „Проекти, финансирани от други европейски и международни програми и фондове“ са завършени 5 проекта и се изпълняват още 6. Проектите, финансирани от Национални фондове, по договори с министерства и други ведомства, са 9, от които 5 са завършени. По линия на „Проектите в рамките на договори и спогодби на ниво Академия“ са приключени 2 проекта и се изпълняват още 5. По линия на „Проекти, финансирани от други научни институции или висши училища, финансирани от бюджетна субсидия“ са завършени 2 проекта, продължава реализирането на още 7. По линия на „Проекти, финансирани от национални фирми“ са разработвани 3 проекта, изпълнението на единия от които продължава.

През изминалата 2017 г. научни сътрудници от ИИИ на БАН са привлечени като членове на работни групи и комисии, като експерти и консултанти на публично-административни органи от различни области и нива – наднационално (към Европейската комисия), национално, регионално и локално (към Министерски съвет, Икономически и социален съвет, Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на икономиката, Министерство на енергетиката, Министерство на здравеопазването, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на околната среда и водите, Министерство на транспорта, Комисия за защита от дискриминация, НСИ, НАОА, НСОРБ, Балкански институт по труда, Институт по стандартизация, областни и общински управи и др.), а също и за експертна дейност по проекти от общонационална значимост.

Академичният състав на ИИИ на БАН преподава в редица университети и висши училища, в бакалавърски и магистърски програми: Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Тракийски университет-Стара Загора, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий“, УНСС, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, ВУТП, ВУЗФ, Международно висше бизнес училище-Ботевград, Нов Български Университет, ЕВУИМ, ЛТУ, ЮЗУ „Неофит Рилски“, УХТ-Пловдив и др. С някои от тези висши учебни заведения Институтът има подписани договори за сътрудничество.

През годината сътрудници на ИИИ при БАН участваха в пресконференции в БТА, в ТВ публицистични предавания, бяха интервюирани от различни медии.

1.5. ОБЩОНАЦИОНАЛНИ И ОПЕРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ, ОБСЛУЖВАЩИ ДЪРЖАВАТА.

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. /относими към получаваната субсидия/.

Практическите дейности на учените от ИИИ на БАН са свързани с работата на:

✓ **национални правителствени и държавни институции** и се осъществяват чрез участие в съответни Експертни съвети, комисии, групи и други експертни органи: Икономически и социален съвет на РБ; Национален икономически съвет и Комисия за качество на работата на НАОА към МС; Междуведомствена работна група за разработване проект на енергийна стратегия на република България до 2030г. с хоризонт до 2050г.; Национален консултативен съвет за МСП и Национален съвет за Иновации към *Министерството на икономиката*; Междуведомствена работна група по проблемите в областта на доходите от труд и Работна група по Допълнително пенсионно осигуряване към *Министъра на труда и социалната политика*; Работна група в изпълнение на Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, Междуведомствена работна група по демографските въпроси, Комитет „Социална политика и заетост“, Междуведомствена работна група за определяне на отговорни органи за координация и мониторинг по прилагане на разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания, Национален консултативен съвет по КСО към *МТСП*; Национална агенция за оценяване и акредитация, Комисия за наблюдение и оценка на научно-изследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, Национален съвет за научни изследвания и иновации *при МОН*, ВНЕК по обществени науки към *ФНИ-МОН*; Комисия по

оценка на здравните технологии към МЗ; Комитети по наблюдение на Оперативни програми към Министерството на икономиката, Министерството на транспорта, МТСП, МРРБ; Научно-експертен съвет и Националният статистически съвет към НСИ; Комисия „Електронно управление“ за избор на директор на дирекция „Обществени поръчки“ към Държавна агенция „Електронно управление“ и др.

✓ организации и фирми в сферата на **индустрията, енергетиката, регионалното развитие, околната среда, здравеопазването**: *писмени становища* за технически комитети към Института по стандартизация; *експертно становище* във връзка с разработването на варианти на нов териториален обхват на районите от ниво 2 (NUTS 2) в Република България към МРРБ; *експертни доклади* за Агенция «Пътна инфраструктура» и за Българската банка за развитие; *консултации* на персонала на общините в съответствие със законодателството в областта на ЕЕ и ВЕИ; *експертно мнение* за Националната здравна стратегия (2014-2020) и плана за изпълнението ѝ; *експертни оценки* за Национална стратегия в областта на енергетиката (с фокус върху електроенергетиката).

Признаването на способностите на научните сътрудници от Института да вземат решения по важни за страната практически проблеми намира израз във възлагането на експертизи и консултации, разработване на становища и технически доклади **в помощ на институции и органи за управление, които** допринасят за разрешаването на актуални проблеми на социално-икономическото развитие на страната.

Специално внимание заслужават предложените на Министерството на образованието и науката становища и препоръки относно Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г. „По-добра наука за по-добра България”.

Учените от ИИИ осъществяват разнообразна рецензионна дейност за национални и международни научни списания и изследователски проекти, като членове на научни журита, редакционни съвети и колегии.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции /без Фонд “Научни изследвания”/, програми, националната индустрия и пр. - до **три** най-значими проекта./заглавие на проекта, програма, по която се финансира, координатор, и постигнати резултати/.

СЪСТОЯНИЕ, ДИНАМИКА И ПЕРСПЕКТИВИ НА КРЕДИТНАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Проектът е по поръчка на и е финансиран от Българска банка за развитие ЕАД. Ръководител на проекта: **проф. д. ик.н. Гарабед Минасян**

Постигнати резултати от изпълнението на проекта:

Идентифицирани са основните фактори, които определят кредитната динамика в корпоративния сектор, и са определени пътищата и политиките за ускоряване на кредита, за разширяване на клиентската база на търговските банки и насърчаване на финансовото посредничество за целите на икономическия растеж. В тази обща рамка са открити ролята и предизвикателствата пред Българска банка за развитие. Направено е задълбочено проучване на нагласите, характеристиките и поведението на участниците в кредитния пазар. Голямата част от изследванията, посветени на тази тематика, проучват търсенето на кредит и неговата структура от кредитиращите институции, докато решаващо значение за този процес имат по-скоро фирмите – тяхното финансово и икономическо състояние, опит и нагласи по отношение на финансовата и банковата система. Съставена е оригинална анкетна карта за проучване на нагласите на фирмите и техните инвестиционни намерения. Проведено е анкетно проучване в над 1000 фирми по съгласуван с възложителя бенчмарк както по отношение на секторната принадлежност, така и по големина. Въз основа на тази информация са изведени основни оценки, изводи и препоръки за дейността на Българска банка за развитие.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2017 Г.

2.1. Едно най-значимо научно постижение:

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ЗАЩИТА НА ХОРИЗОНТ 2020

Проектът е част от научно-изследователската програма на ИИИ на БАН. Ръководител на проекта: **проф. д-р Георги Шопов**.

Научни и научно-приложни приноси:

Оценени са основни параметри на развитието на пазара на труда, доходите, социалното осигуряване и социалното подпомагане през периода 2008-2015 г. от гледна точка на поставените целеви стойности в стратегия "България 2020" и в други секторни стратегически документи.

Показан е постигнатият напредък в областта на стратегическата и нормативната рамка в изследваните четири сфери от гл.т. създаването на благоприятна база за реализация на заложените стратегически цели.

Посочени са онези параметри в изследваните сфери, за които няма да бъде постигнато предвиденото целево равнище и са очертани причините за това. Изведени са рискове, които поражда това отклонение от целите.

Открити са силните и слабите страни на провежданите през периода политики и промените в законодателството в областта на пазара на труда, доходите, социалното осигуряване и социалното подпомагане.

Направени са конкретни предложения за подобряване на политиките и нормативната рамка с оглед по-доброто адаптиране на развитието на пазара на труда, доходите, социалното осигуряване и социалното подпомагане към динамичната икономическа среда, кризисните шокове и влошаващите се демографски параметри с цел по-висока устойчивост и адекватност на изследваните системи.

Разработен е механизъм за определяне на минималната работна заплата, който съответства на изискванията, заложи в Конвенция 131 на Международната организация на труда. Изготвени са варианти на механизъм за определяне/актуализиране на минималния осигурителен доход и за осъвременяване на базовия минимален доход. Предложени са определения на понятия, свързани с енергийната бедност („уязвими потребители“, „енергийна бедност“, „бедност, свързана с отоплението“) и е изчислен приблизителен (*proxu*) индикатор за нейния обхват в България и в ЕС 27.

Резултатите от проекта са *публикувани като монографично издание* в АИ „Проф. Марин Дринов“.

2.2. Едно най-значимо научно-приложно постижение:

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД ВЪНШНОТЪРГОВСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА БЪЛГАРИЯ С ДЪРЖАВИТЕ ОТ СУБСАХАРСКА АФРИКА

Проектът е финансиран по Програма за подпомагане на младите учени в БАН. Той е сред отличените от Управителния съвет на БАН проекти по съвместна програма на МОН и БАН „Подпомагане на млади учени“ по направление „Човек и общество“. Ръководител на проекта: **гл. ас. д-р Едуард Маринов**.

Научни и научно-приложни приноси:

Систематизирана е институционалната структура на търговските отношения на България

със Субсахарска Африка и по-конкретно новата рамка на търговските отношения на ЕС с региона. Анализирани са външнотърговските отношения на България със субсахарските държави, като анализът включва: проучване на динамиката на търговията; сравнителен анализ в рамките на ЕС и спрямо останалите страни-членки от Централна и Източна Европа; подробно проучване на стоковата и географската структура на търговията за периода 2003-2015 г.

На базата на представително проучване на 1000 български фирми е съставен синтезиран профил на българските фирми, които търгуват със Субсахарска Африка, както и на онези, които проявяват интерес към региона. Анализирани са резултатите от над 30 систематизирани интервюта за проучване на нагласите на българските фирми, търгуващи със Субсахарска Африка.

Изведени са по-важните аналитични резултати от изследването и са направени някои препоръки относно възможностите за подобряване на политиката спрямо региона както от страна на българските фирми, така и от страна на държавата.

В рамките на проекта е публикувана монография, резултатите са представени в 9 студии и статии в реномирани научни списания, както и на 7 научни форума в България и чужбина. Проектът е представен и в няколко телевизионни предавания.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО.

ИИИ на БАН разширява партньорството си с чуждестранни академични институции. През 2017 г. са разработвани съвместни проекти с РАН, МАНИ, KDI-Корея. Учени от Института участват лично в разработването на проекти, финансирани от ЕК, ЕСФ, УНИЦЕФ.

Институтът и негови сътрудници са членове на **49** международни научни мрежи и организации.

През годината Институтът е съорганизатор на **6** международни научни форума, а сътрудниците му са взели участие в още **47** национални с международно участие и международни научни форума и имат **12** съвместни публикации с чуждестранни учени и **3** - приети за печат.

Важна насока на международното сътрудничество на Института е съвместната издателска дейност, осъществявана чрез участието на чуждестранни учени в редколегиите на двете издания на Института, както и чрез **18** участия на сътрудници на Института в редколегии на международни издания и **20** участия в редколегии на чуждестранни списания. Институтът е регистриран в Мрежа за разпространение на научни статии в сферата на икономическата наука (Research Papers in Economics).

Учрежденият в началото на 2015 г. „Ресурсен Център за Икономически Изследвания на Азия” към ИИИ при БАН съдейства за по-нататъшното развитие на международното сътрудничество на Института.

Значим международно финансиран проект:

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР СЛЕД КРИЗАТА: ИЗВОДИ ОТ КОРЕЙСКИЯ ОПИТ (REVITALIZING THE CAPITAL MARKET IN BULGARIA AFTER THE CRISIS: THE LESSONS FROM KOREAN EXPERIENCE)

Проект на ИИИ на БАН, изпълняван съвместно с Корейски институт за развитие (KDI), финансиран от: 2016/17 Korea-Bulgaria Knowledge Sharing Programme (Ministry of Strategy and Finance of Korea). Ръководител на проекта: **доц. д-р Даниела Бобева**

Научни и научно-приложни приноси:

Предложени са политики за разширяване и задълбочаване на базата на капиталовия пазар в България с цел ревитализиране на българския капиталов пазар. Направен е изводът, че тяхното прилагане следва да е съобразено с подобряването на пазарните показатели, така че политиките да имат положително въздействие върху капиталовия пазар. Изучен е опитът на Корея след въвеждането на пазара KONEX за увеличението на първичното публично предлагане (IPO) и за финансирането на МСП в Корея. Обоснована е тезата, че за да може да се приложи корейския опит в България, следва да се разрешат някои проблеми, като се отговори на въпросите дали има МСП, които желаят да бъдат листвани на капиталовия пазар, и как начинаещите перспективни компании да получат по-лесен достъп до капиталовия пазар. В този контекст е доказано, че индивидуалните инвеститори са със затруднен достъп до рисков капитал поради липсата на съответните регламенти. Политиките на Корея за улеснение на първично публично предлагане (IPO), още от 70-те години, са допринесли за разширението на капиталовата база. При висок икономически растеж фирмите са мотивирани да се листват на борсата и да увеличават оперативните капитали.

Резултатите от проекта са публикувани със съдействието на Корейското Министерство на стратегията и финансите.

4. УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

ИИИ на БАН има дългогодишни традиции и е признат център за подготовка на български и чуждестранни специалисти в следните акредитирани докторски програми: Политическа икономика, Народно стопанство (вкл. регионална икономика и история на народното стопанство), Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, Статистика и демография, Световно стопанство и международни икономически отношения, Икономика и управление, Маркетинг.

През 2017 г. в Института се обучаваха общо 11 докторанти: 6 - задочно обучение и 5 на самостоятелна подготовка. Пред Научно жури за получаване на образователна и научна степен "ДОКТОР" в ИИИ успешно са защитили дисертационните си трудове 2-ма докторанта (българи): Невена Петрова Бянова и Яна Витанова Палъова. Отчислени с право на защита са 2-ма докторанта, от които 1 е защитил успешно в същата година, а 1 докторант е отчислен без право на защита поради изтичане на редовния срок на докторантурата и неизпълнение на индивидуалният му план в срока на обучение. Един докторант е прекъснал обучението си за срок от една година.

По обявените допълнителен конкурс за прием за учебната 2016/2017г. и редовен конкурс за прием на докторанти за учебната 2017/2018 г. имаше по двама кандидати и за двата приема, но беше зачислен само 1 докторант от допълнителния конкурс за прием, 2016/2017 г. През 2017 г. в самостоятелна форма на обучение бяха зачислени 3-ма докторанти, от които 1 чуждестранен гражданин - на Руската Федерация. През 2018 г. предстои допълнителен конкурс за учебната 2017/2018г.

Обучението на докторантите се извършва по акредитираните докторски програми и утвърдени от Научния съвет индивидуални планове за работа. Изпитите се полагат в предвидените срокове с малки изключения. Съгласно Правилника на ЦО, през годината с докторантите бе проведен специализиран курс по "Методология на научните изследвания" с лектор проф. д.и.н. Росица Чобанова. В него участваха 5-ма докторанти, от които само 1 докторант е външен за системата на БАН - от Пловдивския Университет «Паисий Хилендарски». И петимата участници успешно завършиха курса на обучение, получиха съответните сертификати и техните учебни

разработки се публикуваха като Дискусионни материали от Института за икономически изследвания при БАН.

Продължава сътрудничеството с Европейския институт за висши изследвания в областта на мениджмънта, който ни предоставя информация за докторантските семинари на 6 европейски асоциации (European accounting association, European association for research in industrial economics, European finance association, European international business academy, European marketing academy, European academy of management, European operations management association).

Институтът съдейства на докторантите да осъществяват обмяна на опит и набиране на допълнителна информация чрез специализации в чужбина, включване в проекти и участие в международни семинари.

Научното ръководство на докторантите за 2017 г. в ИИИ при БАН се осъществява от хабилиитирани научни сътрудници и преподаватели от Института и от други институции и ВУ, както следва: проф. д-р Татяна Хубенова – 1 докторант; проф. д-р Божидар Хаджиев – 1 докторант; проф. д-р Митко Димитров – 2 докторанти; проф. д-р Радка Илева-Филкова – 1 докторант; проф. д-р. Росица Чобанова – 1 докторант; доц. д-р Цветан Манчев – 1 докторант; доц. д-р Стефан Иванов – 2 докторанти; доц. д-р Даниела Бобева-Филипова – 1 докторант; доц. д-р Венета Христова Матеева (ВТУ) – 1 докторант.

Придобиването на докторска степен от Института е гаранция за успешна професионална реализация в страната и в чужбина. Високите критерии при приема и подготовката на докторанти е гаранция за успех, но и предизвикателство пред желаещите да се обучават в Института.

Институтът за икономически изследвания на БАН **има сключени договори за сътрудничество** за съвместна изследователска и преподавателска дейност с 9 български и 4 чуждестранни висши училища. Наред с това, научни сътрудници от Института участват в съвместна преподавателска и обучителна дейност по различни програми в редица висши училища при подготовката на: бакалаври и магистри – в 14 висши училища, дипломанти – в 7 висши училища, докторанти – в 7 висши училища; включени са в стажантски програми на МОН, основно в УНСС, СУ „Климент Охридски“, УХТ-Пловдив и др. По Програма Еразъм+ в рамките на БАН, в Института е преминал обучение специализант от Икономическия университет в Букурещ, а други трима специализанти към Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА) са обучавани от научен сътрудник на Института. Учени от Института са провеждали школи и обучителни семинари, предназначени за изследователи и университетски преподаватели, за представители на държавната администрация, на местни органи на властта и на бизнеса. Представители на Института участват в органи на управление, съвети и комисии на редица висши училища.

Участието на Института в подготовката на специалисти за икономиката на страната би имало по-голям обхват, ако не съществуваша ограниченията за БАН да обучава самостоятелно студенти.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2017 Г.

Приходите от бюджетната субсидия и собствени средства през 2017 г. възлизат на 2 078 085 лв., в т.ч. безналичен трансфер в размер на 775 000 лв. Разходите са 1 794 350 лв., от които 952 800 лв. от субсидия и 841 550 лв. от собствени средства.

Разходите имат следната структура (лв.):

Заплати и възнаграждения за персонала	1 432 281
в т.ч.	
- заплати и възнаграждения	1 423 843
- обезщетения	8 438

Осигурителни вноски за ДОО от работодател	120 559
Здравно-осигурителни вноски от работодател	47 519
Вноски за ДЗПО	12 941
Издръжка	156 174
в т.ч.	
- материали	17 903
- вода, горива, енергия	23 657
- разходи за външни услуги	88 373
- командировки	4 175
- данъци	17 710
- други	4 356
Разходи за членски внос	900
Разходи за придобиване на ДМА	21 986
Разходи за придобиване на програмни продукти и лицензи	1 990

Приходите извън субсидията се формираха от абонаменти на списания „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, от договори с Българската академия на науките, договори с фонд „Научни изследвания“, с Университет за национално и световно стопанство и с други институции; от такси за обучение на докторанти; от договори по съвместни магистърски програми с ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и други.

От началото на годината в Института са изплатени хонорари и възнаграждения по договорите с Българска академия на науките, сп. „Икономическа мисъл“, сп. „Икономически изследвания“, а също така и за изготвяне на рецензии на планови разработки, участия в научни съвети, научни журита, за научно ръководство на докторанти и изпитни комисии.

Разходите за издръжка са покрити от собствени средства. В разходите за материали се включват и активи със стойност под 1 000 лв., след което те се завеждат задбалансово. Разходите за външни услуги включват: телекомуникационни, обяви за конкурси, печатарски услуги за издания на Института, автореферати, софтуер, научни мероприятия, поддръжка на програмни продукти, ремонт на техника, ВиК, асансьорни, охранителни и други услуги. Разходите за командировки в страната и чужбина са предимно за участия на сътрудници в научни мероприятия.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО ПРЕЗ 2017 Г.

ИИИ на БАН има богата издателска дейност, осъществявана чрез двете му реферирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, като „Икономически изследвания“ е списание с импакт ранг в областта на икономиката; чрез ежегодно публикувания Годишен доклад «Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания» - единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика; чрез поредица от монографични издания и множество публикации на академичния състав в национални и международни научни издания, включително такива с импакт фактор.

Списание "Икономическа мисъл". Списанието публикува годишно 6 книжки със статии и студии на български и на английски език, в които се отразяват актуални изследвания по широк кръг въпроси от български и чуждестранни учени. То се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/ EconLit, издание на Американската икономическа асоциация и RePEc.

Списанието предлага рубриките “Консултации”, “Прегледи”, “Научен живот”, публикува рецензии и отзиви за български и чуждестранни книги, информира читателите за проведени научни форуми в страната и чужбина. Издава с финансовата подкрепа на УНСС.

Списание "Икономически изследвания" - международно научно списание с SCImago Journal Rank (SJR) на SCOPUS. Списанието се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/EconLit, издание на Американската икономическа асоциация, както и RePEc, EBSCO. Публикува студии на български и на английски език. Студиите се рецензират по т. нар. “double blinded” принцип.

Изработена е и се актуализира постоянно WEB-страница на двете списания. Те се разпространяват чрез абонамент, изпращат се до най-големите национални и университетски библиотеки в света чрез служба „Библиотечен обмен” на БАН и са включени в каталога на най-голямата виртуална библиотека за списания от Централна и Източна Европа – CEEOL.

Ежегодният **Годишен доклад на Института**, в който се представят обективни анализи на състоянието и развитието на българската икономика, както и прогнозни оценки и препоръки за подходящи национални политики, се издава на български и на английски език. Предназначен е за държавните институции, организациите на работодателите и синдикалните структури, общинските и местните управленски структури, неправителствените организации, научната общност и широката общественост.

През 2017 г. са излезли от печат 156 публикации на сътрудници от Института и са приети за печат 37. Списъкът на научните публикации е представен като Приложение към отчета.

Научни публикации на сътрудници на Института са били цитирани 196 пъти. Списъкът с цитиранията е представен като Приложение към отчета.

Информационният отдел работи с автоматизирана информационна система CDS/ISIS-микро вер. 3.07 Изготвят се библиографски справки на сътрудници от Института, докторанти и външни потребители по най-широк кръг икономически теми.

През 2017 г. е закупен нов сървър с два процесора, повече оперативна памет и по-голямо пространство за запазване на цялата информация, която да бъде резервирана. Част от постоянната памет е базирана на SSD-дискове, които предоставят много по-бърз достъп до данните, необходими за определени услуги в института. Той е с два захранващи модули и UPS, който предоставя алтернативно захранване в продължителност около 100 мин. Заедно с него бяха закупени и гигабитови суичове, с които се увеличи бързината и ефективността на работата в локалната мрежа.

В Института функционира локална компютърна мрежа с 54 работни станции. По отношение на размера на мрежата е постигнат оптимумът – във всяко работно помещение има най-малко по една точка. Достъпът до интернет се осъществява чрез оптична връзка към мрежата на БАН. Обзаведена е учебна компютърна зала с 8 работни места за обучението на докторанти, както и за използване от наши млади научни работници. Всяко работно място позволява ползването на интернет, както и достъп до информационните услуги, предоставяни от Централната библиотека на БАН. По този начин се осигурява възможност за достъп до интернет на по-широк кръг потребители. Поддържа се високо ниво на сигурност на информацията в системата посредством използването на съвременен антивирусен софтуер. Секциите на Института разполагат с работни станции, снабдени с необходимия набор от програмни продукти (операционни системи, текстообработка, електронни таблици, компютърна графика и др.) за създаване, обработка и предаване на информация. Осигурен е непрекъснат достъп до Интернет. Всеки сътрудник има собствен e-mail-адрес, което дава възможност за подобряване комуникацията и информационното обслужване на научните теми.

Съгласно регламентираната организация се актуализира публикуваната на WEB-страницата на института информация. Това създава условия за популяризирането на работата на Института и поддържането на добрия му публичен образ в България и в целия свят.

Целият библиотечен фонд в края на 2017 г. наброява 40777 тома. За по-рационално използване на литературата в читалнята на свободен достъп са предоставени 5811 тома – целият

справочен фонд на библиотеката: енциклопедии, речници, справочници, статистически годишници на България и други страни, както и периодиката за последните няколко години.

В резултат на споразумение за обмен на информационни материали, библиотеката получава безплатно някои издания на БНБ, Икономическия университет във Варна и Националния Статистически Институт. Създадена е връзка с "Documentation Francaise", благодарение на което библиотеката получава някои техни материали. Абонирани са най-важните специализирани български вестници със средства на Института за икономически изследвания.

В читалнята е поставен компютър за улеснение на читателите при използване на електронния каталог. За запазване на библиотечния фонд, библиотеката предлага на разположение ксерокс за копиране на библиотечни материали.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНОТО

Съставът на Научния съвет на ИИИ на БАН е избран на Общо събрание на учените на 26.02.2016 г.

Научният съвет включва 21 членове. От тях: чл. кореспондент - 1, професори - 17 и доценти - 3; с научна степен "Доктор на науките" - 5 и с образователна и научна степен "Доктор" - 16.

Списъчен състав на съвета:

проф. д-р Александър Петров Тасев – ИИИ на БАН
чл. кор., проф. д.ик.н. Иван Ангелов Златанов – БАН
проф. д.ик.н. Людмил Стефанов Петков – ИИИ на БАН
проф. д.ик.н. Васил Георгиев Тодоров – Тракийски университет, гр. Ст. Загора
проф. д.ик.н. Гарабед Ардашес Минасян – ИИИ на БАН
проф. д.ик.н. Росица Добрева Чобанова – ИИИ на БАН
проф. д-р Васил Мишов Цанов – ИИИ на БАН
проф. д-р Веселин Минчев Минчев – Международно висше бизнес училище, гр. Ботевград
проф. д-р Георги Иванов Шопов – ИИИ на БАН
проф. д-р Дарина Русчева Тодорова – ИИИ на БАН
проф. д-р Искра Спасова Белева – ИИИ на БАН
проф. д-р Искра Богданова Христова-Балканска – ИИИ на БАН
проф. д-р Йордан Атанасов Христосков – ИИИ на БАН
проф. д-р Митко Атанасов Димитров – ИИИ на БАН
проф. д-р Радка Белчева Илева-Филкова – ИИИ на БАН
проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев – ИИИ на БАН
проф. д-р Стоян Анастасов Тотев – Тракийски университет, гр. Ст. Загора
проф. д-р Татяна Стефанова Хубенова-Делифивкова – ИИИ на БАН
доц. д-р Алла Валентиновна Кирова – ИИИ на БАН
доц. д-р Виктор Иванов Йоцов – УНСС
доц. д-р Ирена Кирилова Зарева-Зафирова – ИИИ на БАН

Деятелността на Научния съвет се основава и се осъществява изцяло в съответствие със Закона на БАН, Устава на БАН, Правилника за устройството, дейността и вътрешния ред на ИИИ на БАН, Временния правилник за дейността на Научния съвет при ИИИ на БАН (приет на 06.12.1995 г.), Правилника за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИИ при БАН (приет с Протокол № 5 от 20.04.2011 г.) и др.

ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТАТА В ЗВЕНОТО – Правилник за устройството, дейността и вътрешния ред на ИИИ на БАН - Приложен към отчета

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

CEEOL – Central and Eastern European Online Library
EBSCO – Leading provider of Journals, e-Journals, e-Journal Packages and Magazines Subscriptions and offers subscription management tools
KDI-Korea – Korean Development Institute
RePEc – Research Papers in Economics
SCOPUS – Largest abstract and citation database of peer-reviewed literature

АПИ – Агенция «Пътна инфраструктура»
ББР – Българска банка за развитие
БЕХ – Български енергиен холдинг
БНБ – Българска народна банка
БФБ – Българска фондова борса
БТА – Българска телеграфна агенция
ВиК – Водоснабдяване и канализация
ВТУ – Великотърновски университет
ВУЗФ – Висше училище по застраховане и финанси
ВУТП – Висше училище по телекомуникации и пощи
ДМА – Дълготрайни материални активи
ЕАД – еднолично акционерно дружество
ЕБР – Междоакадемични договори и споразумения
ЕВУИМ – Европейско висше училище по икономика и мениджмънт
ЕЕ & ВЕИ – Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници
ЕК – Европейска комисия
ЕС – Европейски съюз
ЕСФ – Европейски социален фонд
ИБЕ на БАН – Институт за български език на Българска Академия на науките
ИБЕИ на БАН – Институт по биоразнообразие и екосистеми на Българска Академия на науките
ИИИ на БАН – Институт за икономически изследвания на Българска Академия на науките
ИИНЧ на БАН – Институт за изследване на населението и човека на Българска Академия на науките
ИИОЗ на БАН – Институт за изследване на обществата и знанието на Българска Академия на науките
ИСС – Икономически и социален съвет
КСО – корпоративна социална отговорност
ЛТУ – Лесотехнически университет
МАНИ – Македонска Академия на науките и изкуствата
МЗ – Министерство на здравеопазването
МИ – Министерство на икономиката
МОН – Министерство на образованието и науката
МОСВ – Министерството на околната среда и водите
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министерски съвет
МСП – малки и средни предприятия
МТСП – Министерство на труда и социалната политика
НАОА – Национална агенция за оценяване и акредитация
НСИ – Национален статистически институт
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
НСРНИ – Национална стратегия за развитие на научните изследвания

НТС – Научно-технически съюз/и
НЦОЗА – Национален център по обществено здраве и анализи
РАН – Румънска Академия на науките
РБ – Република България
СУ „Климент Охридски” – Софийски университет „Климент Охридски“
ТВ – телевизионни предавания
ТУ, Стара Загора – Тракийски университет, Стара Загора
УНИЦЕФ – United Nations Children’s Fund (Детски фонд на Обединените нации)
УНСС – Университет за национално и световно стопанство
УХТ – Университет за хранителни технологии
ФНИ-МОН – Фонд „Научни изследвания“ - МОН
ЦО – Център за обучение
ЦУ на БАН – Централно управление на Българска Академия на науките
ЮЗУ – Югозападен университет